

שיעור מיוחד כתבי רבי צדוק הכהן מלובלין

הדרכות

זכרון ושכחה – מוח ולב

מקבל באהבה וברצון שלא ליפרד מיחודו ואחדותו ית' אפי' לפי שעה להשתחות לע"ז ח"ו וכ"ש שיש לו לקבל באהבה וברצון כדי לדבקה בו לעולם ועד דהיינו כשיעשה רצונו ית' בעבודה זו יתגלה בה פנימית רצון העליון בבחי' פנים ונילווי רב ולא בהסתר כלל וכשאין שום הסתר פנים ברצון העליון אזי אין דבר נפרד כלל וכלל להיות יש ודבר בפני עצמו ולזאת תהיינה נפשו האלהית והחיונית ולבושיהן כולן מיוחדות בתכלית היחוד ברצון העליון ואור א"ס ב"ה כנ"ל. ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד כי הוא ית' ורצונו למעלה מהזמן וכן גילוי רצונו שבדברו שהיא התורה הוא נצחי וכמ"ש ודבר אלהינו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים כו' ולא יחליף ולא ימיר דתו לעולמים כו'. אלא שלמטה הוא תחת הזמן ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתור' או במצוה כי אח"כ אם עוסק בדבר אחר נפרד מהיחוד העליון למטה. והיינו כשעוסק בדברים בטלים לגמרי שאין בהם צורך כלל לעבודת ה' ואעפ"כ כשהזר ושם לעבודת ה' אח"כ לתורה ולתפלה ומבקש מחילה מה' על שהיה אפשר לו לעסוק אז בתורה ולא עסק ה' יסלח לו כמארו"ל עבר על מצות עשה ושב לא זו משם עד שמוחלין לו. ולזה תקנו ברכת סלח לנו שלש פעמים בכל יום על עון ביטול תורה שאין אדם ניצול ממנו בכל יום וכמו התמיד שהיה מכפר על מצות עשה. ואין זה אחטא ואשוב אח"כ שבשעת החטא ממש הוא סומך על התשובה ולכך חוטא כמ"ש במ"א: ובוה יובן למה צוה משה רבינו ע"ה במשנה תורה לדור שנכנסו לארץ לקרות ק"ש פעמים בכל יום לקבל עליו מלכות שמים במסירת נפש והלא הבטיח להם פחדכם ומוראכם יתן ה' וגו' אלא משום שקיום התורה ומצותיה תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' על יחודו שיהיה קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימיש מזכרונו כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל עת ובכל שעה כנ"ל:

תניא ליקוטי אמרים כה

45 וזהו שכתוב כי קרוב אליך הדבר מאד וגו' שבכל עת ובכל שעה בידו של אדם וברשותו הוא להעבי' רוח שטות והשכחה מקרבו ולזכור ולעורר אהבתו לה' אחד המסותרת 5 בודאי בלבבו בלי שום ספק. וז"ש ובלבבך ונכלל בה גם דחילו דהיינו שלא ליפרד בשום אופן מיחודו ואחדותו יתברך אפי' במסירת נפש ממש בלי שום טעם ושכל מושג אלא בטבע אלהי וכ"ש בשבירת 10 התאוות הקלה מיסורי מיתה שקרוב אליו הדבר יותר לכבוש היצר הן בבחי' סור מרע אפי' מעבירה קלה של דברי סופרים שלא לעבור על רצונו ית' מאחר שנפרד בה מיחודו ואחדותו כמו בע"ז ממש בשעת 15 מעשה והרי גם בע"ז יכול לעשות תשובה אח"כ. ואף שהאומר אחטא ואשוב אין מספיקין כו' היינו שאין מחזיקים ידו להיות לו שעת הכושר לעשות תשובה אבל אם 20 דחק השעה ועשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה. ואעפ"כ כל איש ישראל מוכן ומזומן למסור נפשו על קדושת ה' שלא להשתחות לע"ז אפי' לפי שעה ולעשות תשובה אח"כ והיינו מפני אור ה' 25 המלוכש בנפשם כנ"ל שאינו בבחי' זמן ושעה כלל אלא למעלה מהזמן ושליט ומושל עליו כגודע. והן בבחי' ועשה טוב להתגבר כארי בגבורה ואומץ הלב נגד היצר המכביד את גופו ומפיל עליו עצלה מבחי' יסוד העפר שבנפש הבהמית מלהטריח גופו בזריוות 30 בכל מיני טורח ועבוד' משא בעבודת ה' שיש בה טורח ועמל כגון לעמול בתורה בעיון ובפה לא פסיק פומיה מגירסא וכמארו"ל לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי וכן לתפלה בכונה 35 בכל כחו ממש וכן בעבודת ה' שהוא בדבר שבמזמון כמו עבודת הצדקה וכיוצא באלו ממלחמות היצר ותחבולותיו לקרר נפש האדם שלא להפקיר ממנו ובריאות גופו שלעמוד נגדו ולכבוש קרוב מאד אל האדם 40 כשישים אל לבו שלנצח היצר בכל זה ויותר מזה ולעשות הפכו ממש קל מאד מיסורי מיתה ה' ישמרנו ויסורי מיתה ה' ישמרנו היה

בית המדרש
BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
70: 03-5318479
07: 03-7384023

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900

Tel: 03-5318479
Fax: 03-7384023

E-mail: yeshiva@mail.biu.ac.il
http://www.mgl.org.il

•

• תניא ליקוטי אמרים לו

אחוריים של עומק המחשבה כמ"ש במ"א בשם האריו"ל על מארז"ל נובלות חכמה שלמעלה תורה. אבל פנימית שבעומק שהוא פנימית התורה היא מיוחדת לגמרי באור א"ס ב"ה המלוכב בה בתכלית היחוד ולגבי א"ס ב"ה כל העולמות כלא ממש ואין ואפס ממש כי אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו' והלכך גם לפנימיות התורה אין לשבחה כלל בתהלת חיות כל העולמות מאחר דלא ממש השיבי ובבחי' פנימיותה אינה שמחת לבב אנוש ושעשועיו אלא כביכול שמחת לב ושעשוע המלך הקדוש ברוך הוא שמשתעשע בה כי אלקים הבין דרכה וידע מקומה ומעלתה בידעת עצמו כביכול אבל נעלמה מעיני כל חי כמ"ש לפני לא יראו דהיינו בחי' פנימיותה כמ"ש בשם האריו"ל. וזשי"ה ואהי' אצלו שעשועים אצלו דוקא. משחקת לפניו לפניו דוקא דהיינו בבחי' פנימיותה וע"ז אמר ואהיה אצלו אמוץ אל תקרי אמוץ אלא אומן כו' ועל בחי' אחוריים אמר משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם כי התורה ניתנה בבחי' פנים ואחור כדכתיב כמגילה עפה דזכר' והיא כתובה פנים ואחור ולפי שתפס דוד בבחי' אחוריים לכך נענש בשכחה הבאה מן בחי' אחוריים ונעלם ממנו לפי שעה מ"ש עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו לחבר וליחד את הכתפיים שהן בחי' אחוריים אל עבודת הקדש היא ח"ע בבחי' פנים שמשם נמשכו הלוחות שבארון כמ"ש כתובים משני עבריהם כו' וכמ"ש בירושלמי דשקלים שלא היתה בהן בחי' פנים ואחור ע"ש:

• קדושת לוי דברים מגילת איכה ותשעה באב

ותאמר ליון עזבני ה' ולדני שכתני (ישעיה מנח, יד). כי לשון עזיבה שייך צמי שהיה אורב מתחילה צלא טובה שעשה לו, ועכשיו אינו זוכר האהבה לאשונה, וזכו לשון עזיבה, למה עזבת אהבתך. ולשון שכתני שייך צמי שעשה טובה ואינו זוכר הטובה שעשה, וזה שייך לשון שכתני, למה תשכח הטובה שעשיתי לך. והנה סם הוי"ה צדוק הוא וצדוק שמו צו אין שייך שום מדה, כי הוא ושמיה חד (זוה"ק ח"א ז, ג), אצל סם אדני"י מורה על מדה מלכות (סם ח"ג יא, א), והנה מדה מלכות הוא על ידי ישראל שקבלו התורה וקבלו עול מלכותו עליהם, כי אין מלך צלא עס, ונמצא ישראל שקבלו עול מלכותו הם היו הגורם על סם אדני"י כביכול הרומז על המלכות, ונמצא שייך שפיר לשון שכתני, למה לא תזכור הטובה שעשיתי שהמלכתי אותך עלי. אצל סם הוי"ה צדוק הוא שמורה על עצמותו צדוק הוא, וצדמת לאהבת ישראל צדק כל העולמות, וזה שייך שפיר לשון עזיבה, למה תעזוב אהבתך הישנה. וזכו ותאמר ליון עזבני ה', כביכול הסם הוי"ה שיש לו אהבה לעמו ישראל, (וזכו) למה תעזוב אהבתך. ואלדני, הוא סם אדני"י שמורה על מדה מלכות, שאני הגורם לזה שקבלתי עול מלכותך, למה תשכח הטובה שעשיתי, כי על ידי אתה נקראת צדמת מלכות, כי אין מלך צלא עס. וזכו ואלדני"י שכתני, למה תשכח הטובה:

• שמות רבה בשלח כה, י

ויותרו אנשים ממנו, אלו מחוסרי אמנה שהיו בהם, ומי הם אר"ש בן לקיש אלו דתן ואבירם... מיד ויקצוף עליהם משה, כיון שכעס שבח לומר להם שילקטו ביום הששי שני עומדים לאחד, כיון שהלכו ולקטו ביום הששי ומצאו כפלים באו הנשיאים ואמרו למשה שנאמר ויבואו כל נשיאי העדה ויגידו למשה ומה אמר להם הוא אשר דבר ה' ואינו אומר הוא אשר דברתי אלא אשר דבר ששכח, ועל זה נאמר עד אנה מאנתם שהוא מכניס משה בכללם.

והנה תכלית השלימות הוה של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעו"הו הגשמי תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות כי הגורם שכר המצוה היא המצוה בעצמה כי בעשייתה ממשיך האדם גילוי אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בגשמיות עו"הו בדבר שהיה תחלה תחת ממשלת קליפת נוגה ומקבל חיותה ממנה שהם כל דברים הטהורים ומותר' שנעשית בהם המצוה מעשיית כגון קלף התפילין ומוזוה וספר תורה וכמאמר רז"ל לא הוכשר למלאכת שמים אלא טהורים ומותרים בפוך. וכן אתרוג שאינו ערלה ומעות הצדקה שאינן גול וכיוצא בהם ועכשיו שמקיים בהם מצות ה' ורצונו הרי החיות שבהם עולה ומתבטל ונכלל באור א"ס ב"ה שהוא רצונו ית' המלוכב בהם מאחר שאין שם בחי' הסתר פנים כלל להסתיר אורו ית' וכן כח נפש החיונית הבהמית שבאברי גוף האדם המקיים המצוה הוא מתלבש ג"כ בעשיה זו ועולה מהקליפה ונכלל בקדושת המצוה שהיא רצונו ית' ובטל באור א"ס ב"ה וגם במצות תלמוד תורה וק"ש ותפלה וכיוצא בהן אף שאינן בעשיה גשמית ממש שתחת ממשלת קליפת נוגה מ"מ הא קיימא לן דהרהור לאו כדבור דמי ואינו יוצא ידי חובתו עד שיוציא בשפתיו וקיימא לן דעקימת שפתיו הוי מעשה כי אי אפשר לנפש האלהית לבטא בשפתיים ופה ולשון ושיניים הגשמיים כי אם ע"י נפש החיונית הבהמית המלוכבת באברי הגוף ממש וכל מה שמדבר בכח גדול יותר הוא מכניס ומלביש יותר כחות מנפש החיונית כדיבורים אלו וז"ש הכתוב כל עצמותי תאמרנה וגו' וז"ש רז"ל אם ערובה בכל רמ"ח איברים משתמרת ואם לאו אינה משתמרת כי השכחה היא מקליפת הגוף ונפש החיונית הבהמית שהן מקליפת נוגה הנכללת לפעמים בקדושה והיינו כשמתיש כחן ומכניס כל כחן בקדושת התורה או התפלה:

• תניא קונטרס אחרון על כמה פרקים

דוד וזמירות קרית להו כו'. הנה בזהר שבחא דאורייתא ורננה כו' ולהבין מהו השבח להקב"ה כשזוה אסור או מותר הנה הוא ע"ד מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. כי הנה נודע שכל העולמות עליונים ותחתונים תלויים בדקדוק מצוה א' ד"מ אם הקרבן כשר נעשה יהוד עליון ועולים כל העולמות לקבל חיותם ושפעם. ואם שינה שקיבל הדם בשמאלו ד"מ או שלא בכלי שרת כשר או שהיתה חציצה אזי נתבטלה עליות העולמות וחיותם ושפעם מחיי החיים א"ס ב"ה וכן בתפילין כשרות מתגלים מוחין עליונים דו"ג שהם מקור החיים לכל העולמות ובדקדוק אחד נפסלין ומסתלקין המוחין וכה"ג בדקדוקי מצות ל"ת והלכך המתבונן מה גדלו מעשי ה' שברבוי העולמות וכל צבאם ואיך כולם בטלים במציאות לגבי דקדוק א' מדקדוקי תורה שהוא עומק מחשבה עליונה וחכמתו ית' אשר בדקדוק קל עולים כל העולמות ומקבלים חיותם ושפעם או להיפך ח"ו וזוה נתבונן גדולת עומק מחשבתו ית' שהוא בבחי' בלי נבול ותכלית ומעלתה לאין קץ ותכלית על מעלות חיות כל העולמות שכל חיותם שופע מדקדוק אחד ממנה שהוא נמשך ממקורו הוא עומק מחשבתו ית' כמו שער האדם הנמשך ממוחו עד"מ וכנודע מהתיקונים והאדר"ר. וזאת היתה שמחת דהע"ה שהיה מזמר ומרנן לשמח לבו בעסק התורה בעת צרתו אך מה שהיה משתבב בתהלת התורה במעלתה זו ואמר זמירות היו לי כו' נענש ע"ז וא"ל הקדוש ברוך הוא זמירות קרית להו משום שבאמת מעלתה זו שכל העולמות בטלים לגבי דקדוק אחד ממנה היא מבחי' 55

• **מנחם ציון פרשת בשלח**

בסעודת שחרית לשבת פרשת קדושים

- 55 והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה וגו'.
5 איתא במדרש 'שמור' כה י מובא בפרש"י שכאן רמו לו
הקדוש ברוך הוא למשה על מצות שבת ומשה עכב
מלומר לישראל עד יום הששי כשבאו אליו נשיאי העדה
ואמרו שנתו להם מן המן אז נזכר מעצמו ואמר הוא
הדבר אשר צוה ה' לאמר שבתון שבת קודש, ואמרו חז"ל
10 [שם ומובא ברש"י במדבר לא כא] שסיבת השכחה היתה
שבג' מקומות בא משה לכלל כעם ונתעלמה ממנו הלכה,
וזה אחד מהם, בעבור שקצף על אותן שהותירו מן המן
והבאיש, ולכאורה דבריהם תמוהים הלא הכעס הזה לא
65 היה עד יום המחרת, ולמה לא אמר להם מיד ביום
הראשון מצות שבת, עוד קשה האיך היו יכולין להותיר
15 מן המן שהרי אותו העומר היה מצומצם די צרכם שאף
קטן שבקטנים לא העדיף, גם תיבת משנה צריך פירוש.

- אבל שורש הענין הוא כך, שיום השבת הוא כמו נשמה
70 לששת ימי המעשה, וכל עבודת ימי החול המה בגשמיות,
20 ואין הכוונה על ההולכים אחרי תאות לבם כי לא דברה
תורה במתים, רק גם הכשרים וצדיקים המתהלכים לפני
ה' וכל עבודותיהם ופעולותיהם הם על דבר כבוד שמו
הגדול לעשות נחת רוח ליוצרים, מכל מקום אינן יכולין
75 לבא ולהגיע לתכלית שלימותם ולהבין כל פרטי פעולותם
25 עד היכן הגיעו עד יום השבת, שאז מתגלה טוד האמת,
שיש יראת השקר בשבת וירושלמי דמאי פ"ד ה"א, ואז
ישיכילו על כל אשר פעלו בימות החול שהיה בגשמיות.

- ...ועל כן נקראת תורה שבכתב, לפי שהיא דבר ברור
כתובה על לוח לבם של כל אדם, שכבר נתאמת אצל כל
80 האומות ע"י אבותינו הקדושים שאין בירה בלא מנהיג,
30 ועבשיו שניתן רשות לכתוב גם התורה שבע"פ שגם היא
כולה אמת ויציב לא נפל דבר, והתורה שבע"פ היא כמו
גוף לתורה שבכתב שהיא הנשמה לה, שכל התורה
85 שבע"פ נכללת בתורה שבכתב, וכל התורה שבכתב כלול
35 בעשרת הדברות, וכלם כלולים בשני דברות הראשונות
ששמענו מפי הגבורה אנכי ולא יהיה לך, והכל נכלל בב'
של בראשית וכי היא ראשית המחשבה כביכול].

- כי האדם בפני עצמו יכול לכוון דעתו ולהפשיט עצמו
מגשמיות העולם העשירה הזה, להתבונן בגדולת הבורא
40 ב"ה ולהדבק באור פני מלך חיים, עד שְׁקַל הפועל והוא
הכסא כבוד, אבל כאשר ידבר האדם אדם להבינהו
ולהורות לפניו מאשר השיג, צריך להלביש הדבורים
בגשמיות, ועל כן נתלבש רצון העליון בתורתנו הקדושה
בכל הלבושים הללו, ועל כן כיון שניתן רשות לכתוב
45 התורה שבע"פ שגם היא נעשית תורה שבכתב, נעשה
מאותיות נשמ"ה צירוף אחר והיא המשנ"ה שקבלו
התנאים.

- וזה היה עיקר הכוונה באכילת המן, להזדכך גופם להאיר
על עבר פנינו שכל העליון להיות כמו נשמה לגוף בבוא
50 יום השבת, ועל כן לא אמר להם משה מיד מצות שבת, כי
לא היו מוכנים לכך שלא היה להם גוף, והמתין עד יום

המחרת שאכלו מן המן, ואז בא לכלל כעס, כי מן הראוי
היה שלא יהיו יכולין להותיר מן המן אחרי שהוא טוב
להשכיל כלו חיות ורוחניות לפקוח עינים עורות כל
הרואה אותה בעודה בכפו יבלענה, וכמו שיש מדות
בלומדי תורה, הירא את דבר ה' ואוהב את תורתו
כשיתחיל ללמוד אינו יכול לפסוק אפילו רגע אחת לפי
שיש לו נחת רוח גדול מזה, אבל מי שהוא לומד מתוך
עצלות ועצבות ומרפה עצמו מד"ת שהלימוד עליו כמשא
כבד אינו יכול להשלים חוקו ומניח השאר עד למחר
ואומר לכשאפנה אשנה, ועל כן כעס משה שמן הדין היה
להם להיות רעבים וחרדים אל המן, והם לא כן עשו רק
הותירו ממנו, ומחשבתם נכרת מתוך מעשיהם שדעתם
משובשת מאוד ואינם חפצים בלב שלם לדעת את ה',
ובזה יבואר מה שאמר והיה משנ"ה שהיום השבת יהיה
נשמ"ה אל אותן העובדות של ימות החול אחת מהנה לא
נעדרה.

• **מגילה יח, א**

קראה על פה לא יצא וכו'. מנלן? – אמר רבא: אתיא זכירה
זכירה, כתיב הכא והימים האלה נזכרים, וכתיב התם +שמות
י"ז+ כתב זאת וזכרון בספר, מה להלן בספר – אף כאן בספר.
וממאי דהאי זכירה קריאה היא? דלמא עיון בעלמא! – לא
סלקא דעתך, (דכתיב) +מסורת הש"ס: [ודתניא]: +דברים
כ"ה+ זכור, יכול בלב? כשהוא אומר לא תשכח – הרי שכחת
הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור – בפה.

• **מנחות מד, א**

תניא, א"ר נתן: אין לך כל מצוה קלה שכתובה בתורה, שאין
מתן שכרה בעה"ו, ולעה"ב איני יודע כמה, צא ולמד ממצות
ציצית; מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית, שמע
שיש זונה בכרכי הים שנוטלת ד' מאות זהובים בשכרה, שיגר
לה ארבע מאות זהובים וקבע לה זמן. כשהגיע זמנו, בא וישב
על הפתח. נכנסה שפחתה ואמרה לה: אותו אדם ששיגר לך
ד' מאות זהובים בא וישב על הפתח, אמרה היא: יכנס, נכנס.
הציעה לו ז' מטות, שש של כסף ואחת של זהב, ובין כל אחת
ואחת סולם של כסף ועליונה של זהב, עלתה וישבה על גבי
עליונה כשהיא ערומה, ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה, באו
ד' ציציותיו ומפחו לו על פניו, נשמט וישב לו ע"ג קרקע...

• **צדקת הצדיק נה**

עיקר העבירות באים מחמת השכחה. שהוא בלב כדאיתא
במגילה (י"ח א) שאפילו זוכר כמה מכל מקום אינו זוכר כלב
כי אילו היה באמת זוכר בהרגשת הלב שהשם יתברך צוה
על זה לא תעשה כן אי אפשר כלל שהיה עושה רק שהוצר
מעלימו מלבו כענין שמנת עבית וגו' (דברים ל"ב ט"ו) תדע
שמצות ציצית הוא לזכור על ידו מצוות ה' ואמרו ז"ל
90 (מנחות מ"ד א) במעשה דתלמיד שזכר על ידי הציצית ושם
היה מויד ויודע, רק שעמדו הציצית נגדו שנתחדש לו הזכירה
רק מן המוח ללב. וכן אמרו הקדמונים דלכן נסמך פרשת
ציצית למקושש שלא יארע עוד כזה לשכוח שהוא שבת והרי
מקושש מויד היה. ולכן אמרו בפרק קמא דנדרים (ח' א)
נשבעים לקיים המצוות ואף על גב דמושבע ועומד מהר סיני
לזרוזי נפשיה ומה זירוז הוא, אבל הוא כמו שאמרנו: